

Nr 356.

Av herr **Johansson** i Stockholm **m. fl.**, om *viss utredning angående barnens och ungdomens förströelseläsning, m. m.*

Barnens och ungdomens förströelseläsning har upprepade gånger under de senaste åren varit föremål för riksdagens uppmärksamhet, och bland annat sökte undertecknade m. fl. i motion 249 II:a kammaren vid 1953 års riksdag få fram ett riksdagsinitiativ mot kriminal- och seriemagasinens förråande och fördärvliga inflytande. Behandlingen av frågan blev dock inte tillfredsställande, och den snabbt växande opinionen bland lärare, föräldrar och andra grupper av svenska folket gör det nödvändigt att vid årets riksdag ställa frågan på nytt. Målsmännens riksförbund, lärarorganisationer, religiösa samfund, skilda fredsorganisationer, kommunala myndigheter, skolstyrelser och en hel rad framstående kulturpersonligheter har i skilda sammanhang uttalat sin starka oro för vissa utvecklingstendenser inom barn- och ungdomslitteraturen — särskilt beträffande de alltmer dominerande serie- och kriminalmagasinen. Snart sagt varje daglig tidning i vårt land har i ledare och artiklar tagit upp dessa frågor, och oron och villrådigheten är allmän.

Medan de goda barnböckerna på senare år kan uppvisa en måttlig men glädjande ökning i titlar och upplagor så formligen dränks våra barn i en störsjö av enfaldiga och förråande seriemagasin, av de vidrigaste detektiv- och kriminaljournaler och av en alltmer brutaliserad pornografi.

Seriemagasinen är här den kvantitativt starkaste destruktionsfaktorn. F. n. utges i Sverige något mer än två miljoner barnböcker årligen (varav långt ifrån alla är acceptabla ur konstnärlig och allmänmänsklig synpunkt) men mer än trettio miljoner seriemagasin, fördelade på ett 25-tal titlar, varav en nära nog enig kritik är beredd att godkänna endast ett fåtal som lämplig barnlitteratur.

Den övervägande delen av seriemagasinen uppehåller sig vid att i detalj skildra våld och kriminalitet med starka inslag av grymhet och sadism.

Seriemagasinen uppehåller sig utförligt vid alla slag av brott och vid de grymmaste metoder att mörda människor. Seriernas kvinnor degraderas till sexualattribut, som följer hjältar och bovar i spåren. Barnens verklig-hetsbild utplånas genom serier av stupida stål män, fantomer och andra övermänniskor, som reder upp alla problem för en hjälplös mänsklighet. Serierna har inget rum för vanligt hederligt arbete, ty i denna konstruerade värld finns bara illvilja, asocialitet, förbrytelser och allas kamp mot alla.

Hela denna depraverade värld av våld, brott, skräck, blod och sadism släpps in i hem och barnkammare. Föräldrar och lärare är djupt oroade

men står nära nog maktlösa. Förbjuds dessa alster i hem och skola flyttas de endast ned i källare och vedbodas eller ut på gårdar och gator. Det fordras något bättre och mera tilltalande att sticka i händerna på barnen i stället för all denna bedrövelse.

Överlärare Lorentz Larssons undersökning av flera tusen svenska skolbarns fritidsläsning visar att serierna, och då särskilt de undermåliga seriemagasinen, är den dominerande komponenten i nutidsbarnens fritidsläsning. För ett mycket stort antal barn utgör dessa serier över huvud taget den enda fritidsläsningen.

Föräldrar, lärare och kritiker är nära nog hundra procentigt eniga om att man här har ställts inför ett nytt och synnerligen allvarligt problem, som hotar att brutalisera barnens människosyn och bryta ned vad hem och skola med oändligt tålmod och stora uppoffringar bygger upp.

Vi har för närvarande en stor debatt i vårt land om skyndsamma åtgärder för att vi skall få ett smittofritt bad- och dricksvatten, att hygienien inom livsmedelsindustrien tryggas genom lagar och förordningar och att barnen blir vaccinerade mot smittkoppor och kikhosta. När det gäller födan och det kroppsliga välbefinnandet anser man med rätta att inga ansträngningar är för stora för att tillförsäkra barnen goda uppväxtbetingelser.

Men när det gäller den andliga brunnsförgiftning bland våra barn, som ansvarslösa, smarta affärsmän genomför i industriell skala genom sina miljonupplagor dåliga seriemagasin och bloddrypande gangsterjournaler, har statsmakterna hittills inte visat något större intresse för mentalhygieniska och preventivåtgärder. Att man inte kan beräkna den andliga gifthalten i ett seriemagasin lika enkelt som man bestämmer colibakteriehalten i ett vattenprov har säkert bidragit till att man ansett dessa mentalhygieniska frågor ligga utanför myndigheternas domvärjo. Dessutom har argument framförts att åtgärder mot dåliga seriemagasin med nödvändighet måste komma att kollidera med tryckfrihetsförordningen. Detta är enligt vår åsikt inte fallet. Erfarenheten från andra länder visar att mycket kan göras från statsmakternas sida i kampen mot dåliga serier, och vi stöder vår förnyade hemställan med en redogörelse för motåtgärderna i andra länder.

Serieplågan är i högsta grad ett internationellt problem: I runt tal 90 % av de »svenska» seriemagasinen är av amerikanskt ursprung, och detsamma är i stort sett förhållandet i alla länder, där serieimporten är fri. Enligt en Unesco-rapport från 1951 trycks mellan 300 och 400 amerikanska serietitlar på 30 språk i över 100 länder.

Norge: I februari 1953 tillsatte Statens Folkeupplysningsråd »Det Råd-givande Utvalg Angående Tegneserier», bestående av representanter för bildnings- och lärarorganisationer, biblioteksväsen, press och radio. I augusti 1953 avgav de sakkunniga sitt utlåtande. Det heter där att »enkelte tegneserier går for vidt i å skildre sadisme og brutalitet og at dette kan ha sin virkning på barns etiske og moraliske utvikling, saerlig i kulturfattige

hjem.» Man rekommenderar inte i första hand censur utan föreslår att ett granskningsråd på tre eller fem medlemmar tillsättes, dit utgivare av tecknade serier frivilligt kan vända sig för att få dem godkända; alltså ett förfarande analogt med vår barnfilmsjury.

Den norska kommittén riktar även uppmärksamheten på det sätt de amerikanska seriesyndikaten ensidigt utnyttjar Bernkonventionen till sin fördel: » . . . produkterne er beskyttet etter Bernkonvensjonen. USA er ikke med i Bernkonvensjonen, men ifølge vedtektene har også ikke-medlemmer samme beskyttelse for åndsverker som medlemmer av konvensjonen. Mens USA beskytter sine åndsarbeidere ved toll og strenge restriksjoner, nyter amerikanske åndsarbeidere beskyttelse i alle Bernkonvensjonens medlemsstater. Ser en på virkningen av tegneserieimporten i forhold til de enkelte lands tegnere, blir en klar over at den amerikanske masseproduksjon av tegneserier, ukeblads- och billiobokstoff med et verdensmarked bak seg og i ly av Bernkonvensjonen, kan gjøre avsetningsmulighetene for markedsländenes egne kunstnere meget vanskelige . . . Når det gjelder tegneserier må det kunne vaere mulig gjennom Bernkonvensjonen å finne frem till beskyttelse mot en ensidig flom fra en ikke-medlemsstat. Utvalget vil rå til at det etableres et samarbeid med de andre nordiske land med tanke på tiltak gjennom endringer i Bernkonvensjonen til vern for de nasjonale åndsutøvere.

Österrike: En lag har antagits som förbjuder all import av utländska tecknade serier (tryckta, i matriser eller avdrag). Därigenom har man helt undgått de amerikanska gangsterserierna, och den inhemska produktionen är av helt annan karaktär. En mängd inhemska tecknare har beretts försörjningsmöjligheter.

Frankrike: Den 16 juli 1949 fastställdes — efter en stor kampanj från de franska lärarorganisationernas sida — en synnerligen omfattande och reglerande lag (nr 49-956) angående ungdomstidningar.

»Art.1.-Lagen omfattar alla publikationer, periodiska eller ej, som genom sin karaktär, sitt utgivnings sätt (presentation) eller sitt innehåll (object) framträder som huvudsakligen riktade till barn och ungdom (adolescent).

Helt undantagna är officiella publikationer och skolpublikationer, som faller under undervisningsministeriets kontroll.»

»Art.2.-Publikationer som åsyftas i art.1 får ej innehålla någon som helst illustration, berättelse, krönika, titel (rubrik) eller artikel, som i fördelaktig dager presenterar banditism, lögn, stöld, lättja, feghet (el. lumpenhet), hat, utsvävningar eller handlingar som utgör brott eller förbrytelser (crimes ou délits) eller är av sådan natur, att de demoraliserar barn och ungdom.»

Justitieministeriet har tillsatt en övervakningskommission för fortlöpande granskning av ifrågavarande litteratur.

I art.8 fastslås straff för överträdelser: Böter från 100 000 till 500 000 Fr och fängelse från två månader till ett år.

Art.13 förbjuder import för försäljning eller gratisutdelning av publikationer, som inte motsvarar kraven i art.2.

Italien: 1952 upprättades i Italien lokala granskningskommittéer på alla platser, där serier trycktes. Representanter för föräldrar, lärare och ungdomsorganisationer sitter i dessa kommittéer med befogenhet att anmäla tvivelaktiga serier för rättsliga åtgärder.

England: Parlamentet antog i mars 1952 en lag angående importrestriktionen för tecknade serier.

Irland: På halvstatligt initiativ har man startat serietidningen »Leprechaun» (Tomten), som en motvikt mot den amerikanska seriefloran.

Canada: Paragraf 207 i den canadensiska strafflagen förbjuder import, tryckning, lagerhållning, distribution, försäljning och utdelning av kriminalseriemagasin (crime comics), som uteslutande eller huvudsakligen skildrar tänkta eller autentiska brott i bild. Genom denna lag har de amerikanska gangstermagasinen, som tidigare i stora upplagor importerats till Canada, helt försvunnit från marknaden.

USA: Flera delstater har infört bestämmelser angående vissa serietyper, likaså kommunala och militära myndigheter, skolstyrelser osv.

I Detroit har polismyndigheterna med stöd av äldre lagbestämmelser förbjudit försäljning av några av de värsta magasinen. Namnen på de bannlysta magasinen har inte publicerats utan endast meddelats tidningsförsäljarna, eftersom polisen befarade att dessa magasin annars skulle bli mycket eftertraktade svartabörsobjekt (Ashland Daily Press, den 16.9, 1948).

Den 19 februari 1952 antog staten New Yorks lagstiftande församling med 141 röster mot 4 en lag (nr 2944), som förbjöd »publikationer, huvudsakligen bestående av bilder (med eller utan text)», som skildrade tänkta brott, blodsdåd och »avskyvärda handlingar», vilka kunde egga minderåriga till våldsamma, lastbara eller omoraliska handlingar. Mot lagen, som var mycket diffus i formuleringarna, inlade guvernör Dewey sitt veto.

Sommaren 1952 kunde den kända amerikanska tidskriften Life meddela: »Kommandot för Stillahavsflottan har förbjudit försäljning av de flesta krigsseriemagasin ombord på flottans fartyg på grund av att magasinen är alltför blodiga för de amerikanska marinsoldaterna». Man ville alltså skydda vuxna — och soldater i krig! — mot alltför bloddrypande seriemagasin.

Som framgår av de anförda exemplen har statsmakter och myndigheter i en rad länder insett sitt ansvar i denna viktiga fråga och vidtagit de åtgärder de funnit lämpliga.

Vid en Unesco-konferens i Milano 1952 diskuterade representanter för 24 länder ingående serieproblemet. Konferensen uttalade, att den ansåg att dåliga seriemagasin hade skadlig inverkan på barnen, och föreslog upprättande av en internationell seriekommitté med sektioner i alla medlemsländer. Dessa underkommittéer skulle verka för att förnä sina regeringar att

motarbeta alla ungdomspublikationer, som hade »en skadlig inverkan på barnens uppfostran och utveckling.»

När andra kammarens allmänna beredningsutskott avstyrkte vår motion i denna fråga vid 1953 års riksdag, yttrade utskottet att det behjärtade motionens syfte men ansåg att man först borde avvakta de resultat bokutredningens förslag kunde leda till.

Bokutredningen (SOU 1952:23) ställer en del värdefulla förslag angående den barn- och ungdomslitteratur, som utkommer i bokform, men den kvantitativt sett mest betydelsefulla delen av våra dagars barnlitteratur — seriemagasinen — ägnar utredningen endast några rader i förbigående: »-mentaliteten bakom de tecknade serierna är understundom direkt sadistisk eller brutal» och »... man torde utan vidare kunna konstatera, att seriemagasin och detektivhistorier av det slag det här är fråga om knappast bidrar till att utveckla den litterära smaken och urskillningsförmågan hos sin läsekrets» (sid. 267).

Den ständigt växande floran av dåliga seriemagasin, vilka som ovan påvisats utgör ett synnerligen allvarligt mentalhygieniskt ungdomsproblem, har utredningen helt lämnat åt sitt öde. Att det säljs 15 gånger fler seriemagasin än barn- och ungdomsböcker årligen i vårt land (30 resp. 2 miljoner ex.) och att barn och föräldrar i runt tal lägger ned dubbelt så mycket pengar på seriemagasin som på barnböcker (15 resp. 8 miljoner kr.) har utredningen inte funnit motivera en närmare undersökning av frågan i hela dess vidd.

Det stora ansvar mot barn, föräldrar, lärare och hela vårt kulturliv, som i denna fråga åvilar riksdagen, bör bryta alla partigränser och möjliggöra en grundlig och förutsättningslös utredning av hela detta viktiga problemkomplex.

Med hänvisning till vad som här anförts hemställer undertecknade, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snabbutredning angående barnens och ungdomens förströelseläsning med särskilt hänsynstagande till seriernas och kriminalmagasinens alltmer dominerande och destruktiva inflytande, varvid utredningen bör omfatta dels möjligheterna till importbegränsning och andra restriktiva åtgärder genom lagstiftning eller på annat sätt, skapandet av ett speciellt pedagogiskt råd av lärare, målsmän och specialister på ungdomsfostran samt statliga stipendier åt svenska konstnärer och författare, som gör värdefulla insatser på detta område.

Stockholm i januari 1954.

Gustav Johansson.

Gerda Nilsson.

Helmer Holmberg.